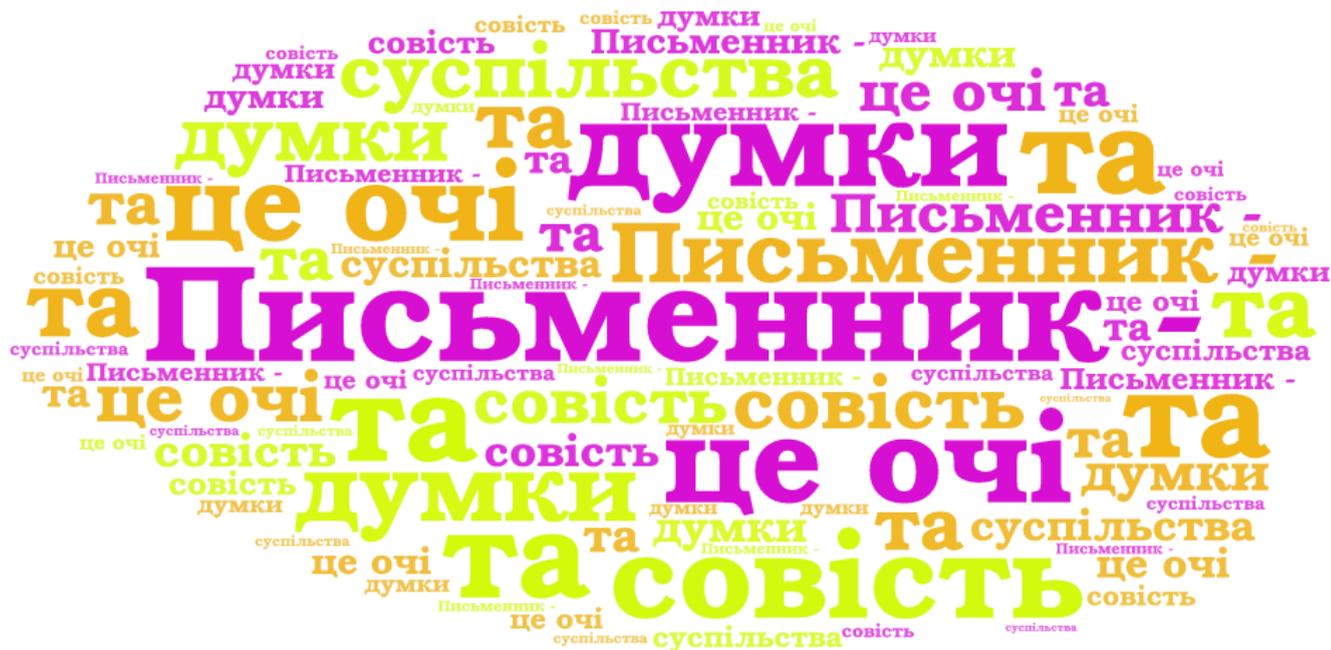

Тема. Простий і складений присудок (іменний і дієслівний). Способи вираження

- Сьогодні ми з вами продовжимо пригадувати головні члени речення, зокрема зосередимо увагу і поглибимо знання про присудок, його види та способи вираження; пригадаємо славетні імена України, відомих письменників.
- Епіграфом нашого уроку будуть слова сучасного відомого українського письменника. Розшифруйте хмару тегів...

- Поясніть слова Юрія Андруховича «Письменник – це очі, думки та совість суспільства».
- Перед тим як розпочати вивчення нової теми, треба перевірити засвоєння попередньої теми...

Лінгвістичний диктант

1. Підмет – головний член двоскладного речення, який означає...
2. За способом вираження присудки поділяються на...
3. Визнач і запиши підмет у реченні: В степу вже літо розмовляло з вереснем.
4. Визнач і запиши підмети у реченні: Учений іде, а неук слідом спотикається.
6. Визнач і запиши підмет у реченні: Спати без задніх ніг – улюблена справа Андрія Максимовича.

Робота з відеопоезією. [Перегляд відеопісні на слова Олексія Тичка, музика Оксани Первови-Рошко.](#)

- Переглядаючи і прослухуючи поезію, діти, ваше завдання – запам'ятати одне речення.
- Назвіть, які ви запам'ятали.

Варіанти. Осіння гірkota вдягає жовті ризи, нахлинула всерйоз, не відпускає вмиць.

Я покладу листок, весь мокрий із дірками, удома на камін, як цінність, раритет.

Топчу я жовтий лист, лежить він під ногами.

Ловлю себе на думці, що так уже було...

Промок мій сірий плащ і змгло вже чоло.

Лежать сухі у ряд, для мене ніби шрами, від болю у сезон, що коле, як багнет.

- Як ви розумієте слова?
- Зробіть синтаксичний розбір першого речення.

Синтаксичний розбір речення.

Дієсл.

Дієсл.

Част. Дієсл.

Осіння гірkota вдягає жовті ризи, нахлинула всерйоз, не відпускає вмиць. (Речення розповідне, неокл., просте, двоскл., пошир., повне, ускл.однор.присудк.)

1. Робота зі схемою та правилами підручника

- Що ви нового дізнались?

- Які види присудків ви знаєте?

Дослідження-характеристика. Записати речення, підкреслити підмет і присудок, визначити вид присудка. Вказати автора речень.

Види присудків

Простий дієслівний присудок	Складений дієслівний	Складений іменний
Гроза <u>проходила</u> десь поруч. (Ліна Костенко).	<u>Ми в світ прийшли</u> <u>успадкувати</u> славу, діла, і думи, й чесні мозолі... (І. Нехода)	<u>Дід Захарко був коваль</u> (О.Довженко).
<u>Я</u> сорочку з бабиної скрині <u>привезла</u> із рідного села. (В.Ковалівська)	<u>Федько брехати не любить.</u> (В.Винниченко).	«Гуси-лебеді летять» - цікава <u>повість.</u> (М.Стельмах)
<u>Хай мовчать</u> Америки й Росії, коли <u>я</u> з тобою <u>говорю!</u> (В. Симоненко).	<u>Всі продовжували</u> <u>дивитися</u> на двері. (Гр.Тютюнник)	Лиш <u>боротись</u> – <u>значить</u> <u>жить.</u> (І.Франко)
<u>Битва</u> <u>гриміла</u> день і ніч. (О.Довженко)	<u>І рад би вовк</u> в якісь ворота <u>скочить</u> (Л.Глібов).	<u>Життя здавалося</u> тоді вічно <u>щасливим.</u> (Гр.Тютюнник)
	Дитино, <u>вмій прощати!</u>	

Коментований диктант. Дослідження-аналіз

□ Визначити присудки та з'ясувати, до простих чи складених вони належать.

Білі акації будуть цвісти в місячні ночі жагучі; промінь морями залле золотий річку, і верби, і кручі... (В. Сосюра). 2. Будуть тебе кликать у сади зелені хлопців чорночубих диво-наречені (В. Симоненко). 3. Усі, хто про безсмертя мріє, хай схиляться до споришу (М. Руденко). 4. Буду згадувать серця пожари, як на гору до неї я йшов (В. Сосюра). 5. І нехай пливе за роком рік, буду, мамо горда і вродлива, з тебе дивуватися повік (В. Симоненко). 7. Будуть крани водою шуміти. Будуть клумби широкі цвісти (Г. Чубач). Творчість Вольфганга Моцарта була дивовижно багатогранною й багатою.

Коментар учителя. Присудок, виражений дієсловом складеної форми майбутнього часу, належить до простих. Наприклад: Будуть солодко віять минулим білі яблуні в нашій саду (В. Сосюра). Порівняйте: Солодко віятимуть минулим білі яблуні в нашій саду.

Способи вираження простого присудка

Простий присудок виражається		
формами дієслів дійсного способу в теперішньому, минулому і майбутньому часі	формами дієслів наказового та умовного способів	фразеологізмом
<u>Біля сухого дерева й сире горить.</u> <u>Ложка дьогтю зіпсує бочку меду</u> (Нар. творчість)	<u>Нехай цвітуть</u> про тебе <u>співи...</u> (В. Сосюра). <u>Поїхав би я в гості, та люди не кличуть</u> (Нар. творчість)	<u>Весна вступила у свої права.</u>

Робота з підручником. Вправа 62. Списати, підкреслити граматичні основи, визначити види присудків та способи їх вираження.

1.Спочатку хлопці вагалися, але сьогодні остаточно й твердо задумали йти на фронт. 2. У головній залі на Софійку хлюпнула хвилююча легка мелодія. 3. Колишній замок, видно, був розкішний. 4. Од переляку на його лобі виступив холодний піт. 5. Край дороги синіли чагарі достиглого терну. 6. Серед ночі той путівець міг намацати копитами тільки кінь.

Творче реконструювання

- Скласти прості поширені речення так, щоб подані сполучення слів виступали в ролі складених дієслівних присудків.

Уже **не кув** зозуля в кленах. – Уже **перестала кувати** зозуля в кленах. На сході багряно **палав** місяць. – На сході багряно **почав палати** місяць. **Утік** за ліс холодний вітрюган. – **Ладен утекти** за ліс холодний вітрюган.

Узагальнення й систематизація вивченого

«Знайди пару»

Установити відповідність між фразеологізмами й синонімічними до них дієсловами.

Зразок. Він **поставив на кінь** усе. — Він **ризиковав** усім.

1 Поставити на кінь.	А Посміхатися.
2 Робити вигляд.	Б Завмирати.
3 Скалити зуби.	В Задивитися.
4 Вростати в землю.	Г Мовчати.
5 Валяти дурня.	Ґе Прикидатися.
6 Набрати води в рот.	Д Байдикувати.
7. Припасти оком.	Е Ризикувати.

Творче завдання

За зразком скласти пари речень так, щоб у ролі простих присудків уживалися: а) фразеологізми; б) синонімічні до них дієслова. Підкреслити головні члени речення.

Він склав зуби пошепки. - Він тихенько насміхався.

Він вріс в землю від сорому. – Він завмер від несподіванки.

Тести

1. **Визначте тип присудка в реченні: *Він мав намір відвідати місто.***

А Простий дієслівний. Б Складений дієслівний. В Складений іменний.

2. **Вкажіть речення з простим дієслівним присудком.**

А Хай квітне земля! Б Ми будемо писати твір. В Скоро прийде літо.

3. **Визначте присудок у реченні: *Тривалий час бути під їхнім впливом небезпечно.***

А Бути під впливом. Б Бути небезпечно. В Бути під впливом небезпечно.

4. **Визначте синтаксичну роль інфінітива в реченні: *Його вчили жити чесно.***

А Присудок. Б Додаток. В Обставина.

5. **Однорідними присудками ускладнено речення**

А Звитяги наші, муки і руїни безсмертні будуть у її словах.

Б За тобою завше будуть мандрувати очі материнські і білява хата.

В Місто не знало спочинку ні вдень ні вночі, а гуркотіло, гомоніло, кипіло.

Г Лози, кручі, висип, ліс — усе блищить і сяє на сонці.

6. **Позначити речення, яке має складений іменний присудок?**

А У Михайлівці живуть люди стримані (І. Сенченко).

Б Чебреці не хвилюються від вітру і не сохнуть від сонця (І. Сенченко).

В Без застосування одиниць виміру часу люди не змогли б існувати (З кн. «Я пізнаю світ»).

Г Великдень — день особливий (Л. Орел).

7. **Позначити рядок, у якому зазначено речення зі складеним дієслівним присудком.**

А Стежка вузька (І. Сенченко).

Б Цілий каскад водоспадів можна побачити на річках Пістинці, Яремчі (А. Денисенко).

В Високе синє небо в лісі здавалося ще дальшим і недоступнішим (Є. Гуцало).

Г Наша історія — це історія віковичної боротьби українського народу за своє місце під сонцем (М. Горинь).

Підсумок уроку

- «Що нового ви дізналися про способи вираження головних членів речення?»

Домашнє завдання. Параграф 6

Вправа 72,64,68 (достатній і середній рівень)